

اخلاق تحصیلی در محیط آموزشی: دیدگاه و تجربیات دانشجویان پزشکی

سید محسن حسینی نژاد^۱، دکتر اکرم ثناگو^۲، سهیلا کلانتری^۳، دکتر لیلا جویباری^۴، سمیرا سعیدی^۵

نویسنده‌ی مسوول: گرگان، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، مرکز مطالعات و توسعه آموزش joubary@goums.ac.ir

دریافت: ۹۴/۵/۲۶ پذیرش: ۹۴/۹/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: اخلاق تحصیلی به ارزش‌هایی نظیر صداقت، تکیه بر تلاش شخصی، عدم سوء استفاده از زحمات دیگران، رفتار ناعدوانانه و رعایت شان و احترام دیگران اشاره دارد. دانشجویان به اشکال مختلف با موقعیت‌ها و تقاضاهایی در محیط دانشگاه مواجه هستند که در آن شرایط رفتارهای مختلف اخلاقی و غیر اخلاقی از خود نشان می‌دهند. این مطالعه با هدف تبیین دیدگاه و تجربیات دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گلستان از اخلاق تحصیلی در محیط آموزشی انجام شده است.

روش بررسی: در این پژوهش کیفی (۱۳۹۲)، ۱۲ دانشجوی پزشکی با استفاده از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و حداکثر تنوع وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه‌های نیمه ساختار بوده است. حداقل یک سوال باز شامل "وقتی می‌گویم اخلاق در محیط آموزش چه چیزی به ذهن شما می‌آید" در تمامی مصاحبه‌ها تکرار شد. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع (تکرار پذیری) داده‌ها ادامه یافت. مصاحبه‌ها ضبط، دست‌نویس و مطابق روش "تحلیل محتوای مرسوم" تحلیل شدند.

یافته‌ها: "احترام به شان استاد"، "حفظ شان کلاس"، "احترام و حفظ شان همکلاسی"، "در پی کسب علم و دانش بودن" از مضامین اصلی مطالعه بود.

نتیجه‌گیری: دانشجویان دانشگاه و محیط آموزشی را مکانی مقدسی و رعایت اخلاق را از واجبات آن می‌دانستند. بروز رفتارهای ناهنجار نه تنها باعث از بین رفتن شان دانشجو می‌شده است بلکه می‌توانست جو آموزشی را دچار تشنج نماید و باعث برداشت متفاوتی از محیط آموزشی شود.

واژگان کلیدی: اخلاق، محیط آموزشی، دانشجوی پزشکی، آموزش، دانشگاه، رفتار حرفه‌ای

مقدمه

اخلاق دانشی است که الگوهای رفتار ارتباطی افراد و سازمان‌ها را در قبال خویش و دیگران تنظیم می‌کند. دانشی نظام‌مند که به الگوهای رفتار ارتباطی درون شخصی، بین شخصی و برون شخصی بر مبنای اراده و عقل می‌پردازد و مبتنی بر

۱- دانشجوی پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۲- دکترای پرستاری، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۳- کارشناس ارشد پرستاری، مرکز تحقیقات علوم آزمایشگاهی دانشکده پیراپزشکی، مربی دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۴- دکترای پرستاری، مرکز مطالعات و توسعه آموزش، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۵- دانشجوی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

که به شدت محیط یاددهی و یادگیری را مختل می کند و اغلب منجر به ایجاد تناقض و استرس بین استاد و دانشجو می شود. اخلاق های نامتناسب در محیط آموزشی یک نگرانی در حال رشد می باشد، رفتار و منش نامودبانه در کلام و رفتار که می تواند روی محیط تدریس تاثیر گذارد (۶). Gallo (۲۰۱۲) می نویسد: رفتارهای نامحترمانه یک مشکل جدی در آموزش است. رفتارهای ناخوشایند مانند اختلال در کلاس درس، بی تفاوتی دانش آموزان، بی احترامی به مربی و یا سایر همکلاسی ها، ترک زود هنگام کلاس درس، عدم صداقت و قلدری، باعث تضعیف محیط یادگیری و منجر به خشونت در محل کار در آینده می شود (۷).

با وجود اهمیت اخلاق و مسایل اخلاقی در دنیای کنونی و محیط های آموزشی و کاری و با توجه به جستجوهای پژوهشگر در این زمینه ما نمی دانیم که دیدگاه و تجربیات دانشجویان در محیط دانشگاه در مورد اخلاق دانشجو چگونه است. مطالعات کیفی از آن دسته مطالعاتی است که در پی کشف نادانسته ها می باشد. در نتیجه این مطالعه با هدف تبیین تجربیات دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گلستان در سال ۱۳۹۲ از اخلاق تحصیلی در محیط آموزشی انجام شد.

روش بررسی

پژوهش حاضر یک تحقیق با رویکرد کیفی از نوع تحلیل محتوای مرسوم است. نمونه گیری مبتنی بر هدف بود و از دانشجویان مقطع علوم پایه پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گلستان مبتنی برای شرکت در مطالعه دعوت شد. معیار ورود به مطالعه دانشجوی پزشکی مقطع علوم پایه بودن و تمایل به مشارکت در پژوهش بوده است.

محیط پژوهش متناسب با پژوهش کیفی، محی واقعی و

رعایت حقوق دو طرف ارتباط می باشد (۱). بدون تردید اخلاق و ارزش های اخلاقی سهم قابل توجهی را در جهت دهی رفتار وی ایفا می کنند. یکی از عرصه هایی که معیار و ارزش های اخلاقی نقش غیر قابل انکاری را در تصمیم گیری ها و رفتارهای نهایی افراد ایفا می کنند، عرصه ی تحصیل علم و دانش است (۲). تحصیل غالبا همراه با اخلاق تحصیلی و با هدف ویژه اخلاق تحصیلی گسترش پیدا کرده است. در دانشگاه های علوم پزشکی آموزش اخلاق بسیار واضح و آشکار مورد اهمیت می باشد (۳). محیط یادگیری آموزش پزشکی می تواند به عنوان روح و شخصیت یک موسسه آموزشی در نظر گرفته شوند. در حالت ایده آل این محیط آموزشی علاوه بر انجام فعالیت های علمی، همزمان محیطی برای تشویق همبستگی و مشارکت دوستانه بین اعضای آن می باشد و دانشجویان به عنوان یکی از کلیدی ترین گروه های این محیط های آموزشی هستند (۴). دانشجویان به اشکال مختلف با موقعیت ها و تقاضاهایی در محیط دانشگاه مواجه هستند که در آن ها، رفتارهای مختلف اخلاقی و غیر اخلاقی از خود نشان می دهند در چنین عرصه ای، منظور اخلاق تحصیلی آن است که تا چه اندازه فرد اعمال و اقدامات خود را بر مبنای ارزش هایی نظیر صداقت، تکیه بر تلاش شخصی، عدم سو استفاده از دسترنج و زحمات دیگران، انجام رفتارهای نوع دوستانه و خدایسندانه با دیگران و رعایت شان و احترام دیگران انجام می دهد (۲).

در مطالعه ی حافظ و همکاران پزشک خوب و حرفه ای را پزشکی می داند که علاوه بر داشتن دانش و مهارت با اخلاق حرفه ای و استانداردهای حرفه ای آشنا و همچنین این موازین را رعایت نماید، که این خصوصیات به نحوی نشأت گرفته از محیط آموزشی اخلاقی در دوران دانشجویی فرد می باشد (۵). با وجود این رفتارهایی در دانشجویان مشاهده می شود که سوال برانگیز است (۳)، از جمله رفتار و اخلاق های نامحترمانه. رفتارهای نامحترمانه از مسایلی است

طبیعی یعنی کلاس درس دانشجویان و در دانشکده‌ی پزشکی در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها؛ مصاحبه‌های نیمه ساختارمند بود. از سوالات باز برای تبیین دیدگاه دانشجویان پزشکی از اخلاق دانشجویی استفاده شد. حداقل دو سوال مشترک در تمام مصاحبه‌ها مطرح شد: وقتی می‌گویم اخلاق دانشجویی چه به ذهن شما می‌آید؟ موقعیتی را بگویید که احساس کردید دانشجویی را می‌شناسید که به واسطه برخورداری از اخلاق دانشجویی مورد قبول شما است و اخلاق تحصیلی را در محیط آموزشی رعایت می‌کند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع داده‌ها به معنی آن که مضمون جدیدی به داده‌ها اضافه نشود، ادامه یافت. بر همین اساس ۱۲ تن از دانشجویان تا رسیدن به داده‌های تکراری مورد مصاحبه قرار گرفتند و از تمامی ۱۲ مصاحبه برای آنالیز استفاده شد. مدت مصاحبه‌ها از ۳۰ تا ۶۰ دقیقه بر حسب تمایل مشارکت‌کننده متغیر بود. تمام مصاحبه‌ها ضبط و سپس کلمه به کلمه دست نویس شدند و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

مشخصات جمعیت شناختی دانشجویان از قبیل سن و جنس نیز از طریق یک چک لیست جمع‌آوری گردید. روایی و پایایی داده‌ها با معیارها و واژه‌های پژوهش کیفی که مقبولیت و تعیین خواننده می‌شوند صورت گرفت. مقبولیت، به معنی قابل پذیرش بودن داده‌ها و آن نیز در گروه جمع‌آوری داده‌های حقیقی است.

جهت افزایش مقبولیت داده‌ها از انواع روش‌های زیر استفاده شده است: استفاده از تلفیق در تحقیق (تلفیق زمانی) از تلفیق زمانی نیز با بررسی در زمان‌های مداوم (افزایش دفعات مصاحبه‌ها) و امکان بازخورد به داده‌ها برای تامین داده‌هایی با اعتبار بیشتر استفاده شده است. بازنگری ناظرین با استفاده از نظرات تکمیلی همکاران، مرور دست‌نوشته‌ها توسط مشارکت‌کنندگان، اصلاحات و نکات پیشنهادی، لحاظ

شد. جستجو برای شواهد مغایر و تحلیل موارد منفی که نظرات متضادی داشته و از نظر دیدگاه‌های فرهنگی در نقطه مقابل هم قرار دارند را نیز معرفی گردید (۹ و ۸).

برای قابلیت اعتبار داده‌ها از درگیری طولانی مدت، حضور کافی در محیط و تماس با داده‌ها استفاده گردید. برقراری ارتباط مبتنی بر اعتماد با شرکت‌کنندگان اصل مهمی برای کسب داده‌های با کیفیت خوب می‌باشد. مشاهده مستمر برای جمع‌آوری داده‌های عمیق و غنی ضروری است. در مطالعه‌ی حاضر، جمع‌آوری داده‌ها چهار ماه به درازا انجامید. محقق مفاهیمی که در ابتدای کار تحقیق از مصاحبه به دست آمده بودند را در محیط، مورد جستجوی بیشتری قرار داد تا تبیین عمیق‌تری فراهم شود. قابلیت انتقال از طریق فراهم نمودن توصیف عمیق که بر اساس نمونه‌گیری هدفدار است میسر می‌شود. در این صورت، سایر خوانندگان قادر خواهند بود با خواندن گزارش تحقیقی به نتیجه‌گیری مشابه یا متفاوتی (با نظرات محقق) دست یابند. در پژوهش حاضر با دست‌نویس کردن خط به خط مصاحبه‌ها این امکان فراهم شد تا مشاور علمی طرح به داده‌ها و کدها دسترسی داشته باشند. همچنین سعی شد تا روش‌های تحقیق به‌کار رفته در مطالعه به دقت و تفصیل بیان شود، بگونه‌ای که خوانندگان قادر به پیگیری فرایند تحقیق حاضر باشند. علاوه بر این، از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف در این مطالعه استفاده شد. قابلیت ثبات و قابلیت تایید در این مطالعه اینگونه بوده است که پژوهشگر سعی کرد تا تمام مراحل تحقیق را به صورت روشن مکتوب نماید به طوری که سایر محققین نیز قادر به پیگیری داده‌ها باشند. با در اختیار گذاشتن دست‌نوشته‌ها، نوارهای مصاحبه‌ها، و یادداشت‌های در عرصه این امر میسر است. در جریان فرایند پژوهش، از گردآوری داده‌ها تا گزارش یافته‌ها، تمام اصول اخلاق در پژوهش شامل رضایت آگاهانه، حفظ

رعایت کامل شروع و به عدم رعایت یا همان رفتارهای نامحترمانه در محیط های آموزشی ختم می‌گردد. پس از مشخص شدن مفاهیم، ۳۵۰ کد اولیه از مصاحبه ها استخراج گردید و پس از چند بار مرور، خلاصه سازی و بر اساس تشابهات و تناسبات طبقه بندی شد. سپس با مرور بیشتر و مقایسه‌ی طبقات، معنای درونی آن ها به صورت مضامین اولیه شناسایی و سپس این مضامین به ۴ مضمون اصلی طبقه‌بندی گردید.

مضمون یک: "ارج نهادن به شان و مقام استاد در محیط آموزشی"

دانشجویان این مضمون را با زیر مجموعه های مختلفی مورد توصیف و تفسیر قرار دادند. از جمله این موارد عدم استفاده از موبایل در هنگام تدریس اساتید، چشم پوشی از اشتباهات اساتید هنگام تدریس، صحبت ها و شوخی های نا به جا و سلام کردن به استاد در جایی به غیر از کلاس درس می باشد.

خانم شماره ۱: بعضی مواقع احترام ها حفظ نمیشه دانشجوی به استاد احترام نمیداره... همین امروز یکی از بچه ها سر کلاس داشت با موبایل بازی میکرد استاد به شدت واکنش نشون داد ناراحت شد .... استاد این عمل دانشجوی رو توهین به خودش تلقی کرد.....یکی از حرف زدن تو کلاس بدش میاد .....

آقای شماره ۳: بعضی مواقع فن بیان استاد خوب نیست یا کلاس مفید نیست دلیل همیشه که تو کلاس بچه ها بی احترامی بکنن استاد متوجه میشه و زشته فقط یادگیری مهم نیست احترام به استاد مهمتره حداقل یک کلمه که میتونه یاد بده همون مهمه

آقای شماره ۴: .....رفتار های خوب تو محیط آموزشی می تونه سلام دادن به استاد و داشتن برخورد مناسب در محیطی به غیر از کلاس یا سلام به کادر اداری حتی تدارکات

گمنامی، محرمانه بودن اطلاعات، حق کناره گیری در زمان دلخواه، رعایت شد.

یافته ها

۱۲ دانشجوی پزشکی در این مطالعه شرکت کردند. از این تعداد، ۹ نفر زن و میانگین سنی ۱۹/۵۸ سال بود. مشخصات جمعیت شناختی هر یک از آنان در جدول یک آورده شده است.

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناسی شرکت کنندگان در پژوهش

شماره	جنسیت	سن	سال های گذرانده تحصیلی	قومیت
۱	زن	۲۰	۲	فارس
۱	مرد	۲۱	۳	فارس
۲	زن	۲۰	۲	"
۲	مرد	۲۱	۳	"
۳	زن	۱۹	۱	"
۴	زن	۱۹	۱	"
۵	زن	۲۰	۲	"
۶	زن	۱۸	۰/۵	ترکمن
۳	مرد	۱۸	۰/۵	ترکمن
۴	مرد	۲۰	۲	فارس
۵	مرد	۱۸	۰/۵	فارس
۶	مرد	۲۱	۱	فارس

تحلیل مصاحبه ها نشان داده است طیف وسیعی از موازین اخلاقی در محیط های آموزشی وجود دارد، که این طیف از

دانشگاه، ... اجازه هنگام خروج از کلاس و سکوت موقع تدریس استاد به نظرم از مواردی که حتما باید مورد توجه قرار بگیرد و اخلاق تو محیط آموزشی محسوب میشه....

آقای شماره ۵: ...وقتی استاد با خستگی میاد یه چیزی اشتباه میگیره یا بچه ها بلند میخندن این بده بی احترامی میشه ....
مضمون دو: "حفظ شان کلاس درس"

این مضمون شامل رعایت و یا عدم رعایت موازین مختلف اخلاقی در کلاس درس می باشد و بیشتر زیر مجموعه های آن با مضمون اصلی شماره یک یعنی احترام به شان استاد هم پوشانی دارد. این مضمون نشان می دهد در برخی موارد دانشجویان با زیر پا گذاشتن برخی اخلاقیات در محیط آموزشی حق دیگران را هم در کسب علم و دانش ضایع می کنند.

خانم شماره ۲: ... و بعضی موقع ها بچه ها به یه موضوعی الکی گیر میدن مثلا استاد قبلا یه توضیح مختصر داده و اکتفا کرده بچه ها می استادن و سوال پیچ میکنند به نظرم حرف های بی فایده ای هستند که وقت استاد و کلاس و میگیرن و نمیدارن درس تموم شه ....

آقای شماره ۱: اخلاق تو محیط آموزشی یعنی اینکه رفتار بد رو کم کنی، دیگران و هنگام پاسخ اشتباه برای خوب نشون دادن خودشون خراب و ضایع می کنن . خنده های بلند کارهای جلف رفتارهای بچه گانه شوخی های سبک.... اینها اصلا یه جور شیطان کلاس رو تو دانشگاه پایین می آره
آقای شماره ۵: ...یه بار یکی موس بلوتوثی آورده بود استاد و سر کار میذاشت تا استاد روشو اونور می کرد اسلایدارو عوض می کرد خیلی از این کارا کرد وقتی استاد فهمید انداختش بیرون همه خندیدند هم استاد استرس گرفت چون تازه وارد بود هم مطالب از دستش در رفت

خانم شماره ۴: دانشجو تو کلاس باید سرش به کارش باشه. به هر پارازیتی جاش تو کلاس نیست البته بعضی موقع ها جو عوض میشه استاد خودش هم میخنده یعنی راضیه خوبه اینطوری نه اینکه برای خندوندن بقیه و نشون دادن خودمون کسی رو مسخره کنیم و یا توهینی به کسی بشه...

مضمون سه: "احترام و حفظ شان همکلاسی"

این مضمون بیشترین درون مایه فرعی را در مصاحبات به خود اختصاص داد. دانشجویان توصیف وسیعی از اخلاق در محیط آموزش با رعایت و احترام به همکلاسی داشتند. مضامین فرعی چون: رعایت صداقت و رازداری ، عدم تمسخر و شوخی بی جا ، سلام کردن، غیبت کردن، قضاوت بی جا و غیره می باشد.

خانم شماره ۶: بعضی بچه ها خبر چینی میکنند یا رازدار نیستند به کسی چیزی میگی میره به همه میگه روابط سالم نیست بچه ها گروهی و دسته ای شدند با بقیه دشمن اند زیر آب همو میزنند. اما یکی از بچه ها خوبه حرف هیچ کسو پیش کسی نمیزنه به همه احترام میزاره همه قبولش دارن ....

آقا شماره ۲: اخلاق نداشتن تو محیط آکادمیک یعنی اینکه بعد از ۵ ترم بهت سلام نمیکنه خوب بی ادبه دیگه آدم با اخلاق روابط اجتماعی خیلی خوبی داره با همه دوست باشه روابطش خوب باشه بشه به عنوان هم کلاسی روش حساب کرد بدونی از این آدمها نیست که همه چی رو به منظور بگیره بی ظرفیت نباشه با شخصیت باشه بی احترامی نکنه احترام دوستاشو نگه داره

خانم شماره ۴: توی محیط کار با یه پسر ترم بالایی یا پایینی آگه همکار باشی جرات نمیکنی دو کلمه باهش حرف بزنی آگه یکی ببینه میره آبروتو میره. به نظرم کارشخصی هر کسی به خودش مربوطه نباید کسی قضاوت بکنه

اخلاق خوب برخورد نمیکند مثلا توهین آمیزه رفتارشان لحن صحبت کردنش به کاری ازش بخواهی اینقدر بد میگه نه خب میتونی مودبانه بگی هم خودتو با شخصیت نشون میدی هم به طرف مقابلت توهین همیشه یا بعضی ها جزوه نمیدن این کار به نظرم تو محیط آموزشی خیلی بی اخلاقیه

خانم شماره ۱: ... و اینکه به چشم رقیب به هم نگاه نکنن با خودشون رقابت کنن بهتره چون ممکنه رفتارهایی داشته باشن که پسندیده نباشه باعث دلخوری و بی احترامی بشه من جزوه یا کتاب خوبی پیدا میکنم به کسی نگم خب این خیلی بده. سرتاریخ امتحان خیلی وقتا مشکل پیش میاد چون ما میخوایم خودمون بریم بالا بقیه که مشکل دارن درک نکنیم

آقای شماره ۲: یکی از بچه ها خوبه چون دنبال کارای تحقیقاتیه پشتکار داره اطلاعات زیاد داره اینا خوبه چون مشخصات به دانشجویه واقعی است سرش تو کار خودشه درس خونه. حالا بعضی ها اصلا سر کلاس حضور ندارند فقط موقع تعیین امتحان پیدا بشون میشه و نظر میدن. خوبی دانشگاه ما اینه که کسی رو به خاطر غیبت نمی ندازن نمره هم کم نمیکنن ... از انور بعضی ها همه چیرو به مسخره گرفتند فقط برای خوش گذرونی اومدن دانشگاه دنبال اتو گرفتن از دیگران ..

خانم شماره ۶: .... علوم پزشکی که ما رشته‌ی خیلی حساسی داریم و باید درس خوندن مون علاوه بر یادگیری تئوری با مهارت و اخلاق پزشکی باشه، رعایت اخلاق پزشکی تو بالین برای بیمارا خیلی اهمیت داره، حالا اگر یک دانشجویی حتی اخلاق دانشجویی رو تو محیط کلاس نمیتونه رعایت کنه چطور میتونه به بیماراش احترام بذاره و حقوقشو رعایت کنه...

زندگی خصوصی هر کس به خودش مربوطه باید برای بچه ها جا بی افته...

خانم شماره ۲: یکی از پسرای کلاس خیلی رفتار خوبی داره برای همه احترام قایله تو همه زمینه ها درسی و غیر درسی بسیج کار فرهنگی فعاله بدون این که دنبال پست و مقام باشه کمک کردن به بقیه رو دوست دارن خیلی کارها وظیفش نیست ولی انجام میده هرکاری از دستش بریاد برخوردش لحنش مودبانه است

خانم شماره ۵: بعضی پسرا اصلا ادب خانوما رو رعایت نمیکنن اینکه خانوما مقدم اند اول اونا برعکس بعضی ها خیلی رعایت میکنن این نشونه ادب خودشونه و احترامی که به دوستان و هم کلاسی هاشون میزارن خودشونو از بقیه برتر نمیدونن .

مضمون چهارم: "یادگیری اخلاق مدار"

مضمون آخر استخراج شده از تجربیات دانشجویان مورد مطالعه در مورد یادگیری اخلاق مدار بوده است. آنان کسب علم و دانش را در مرتبه ای برابر با رعایت اخلاق در دانشگاه ها می دانند و بیان دارند که این کسب دانش است که در نهایت باید صورت گیرد نه تنها مدرک گرفتن صرف. علاوه بر آن آنان اذعان دارند که در این راه کسب علم و دانش نیز باید موازین اخلاقی رعایت گردد. درون مایه های فرعی از جمله در اختیار قرار دادن اطلاعات علمی به دیگران، دیگران را پلی برای ارتقا قرار ندادن، رفیق بودن در امر یادگیری نه رقیب بودن و .... از این مضمون استخراج شده است.

آقای شماره ۶: آدم خوب و با اخلاق، خوش برخورد، راحت ارتباط برقرار میکنه، جدی باشه جنبه داشته باشه خیلی خوبه داشته هاشو از نظر علمی درسی راحت در اختیار بقیه بذاره تو کار کلاسی به همکلاسی ها کمک کنه اگه مشکلی داشته باشی بدون منت بهت بگه اما به آدم بد

جدول ۲: مضامین اولیه و مضامین اصلی استخراج شده از داده ها

مضامین اولیه	مضامین اصلی
- چشم پوشی از اشتباهات اساتید هنگام تدریس	مضمون یک: "ارج نهادن به شان و مقام استاد در محیط آموزشی"
- عدم استفاده از موبایل در هنگام تدریس اساتید	
- صحبت ها و شوخی های نا به جا	
- سلام کردن به استاد در جایی به غیر از کلاس درس	
- اجازه هنگام خروج از کلاس	مضمون دو: "حفظ شان کلاس درس"
- دست انداختن اساتید جوان	
- برخوردن هنگام ورود استاد	
- چرت زدن سر کلاس درس	
- صحبت نکردن با همکلاسی و عدم ایجاد اغتشاش	مضمون سه: "احترام و حفظ شان همکلاسی"
- خنده های بلند و مضحک	
- لم دادن و بد نشستن	
- داشتن پوشش مناسب با عرف و فرهنگ	
- بی تفاوتی به کلاس	مضمون شماره چهار: "یادگیری اخلاق مدار"
- رعایت حقوق دیگران	
- رعایت صداقت و رازداری	
- عدم تمسخر و شوخی بی جا	
- سلام کردن	مضمون شماره پنج: "یادگیری اخلاق مدار"
- غیبت کردن	
- قضاوت بی جا	
- شایعه پراکنی	
- برخورد مناسب با عرف و فرهنگ	مضمون شماره شش: "یادگیری اخلاق مدار"
- قلدری	
- ضایع کردن دانشجویان دیگر	
- در اختیار قرار دادن اطلاعات علمی به دیگران،	
- دیگران را پلی برای ارتقا قرار ندادن	مضمون شماره هفت: "یادگیری اخلاق مدار"
- رفیق بودن در امر یادگیری نه رقیب بودن	
- یاری رسانی و مشارکت در امر یادگیری به یکدیگر	
-	

بحث

داده شده است که، یکی دیگر از راه های ابراز احترام و محبت به استاد این است که اگر استاد گاهی در رفتار خویش با متعلم دچار اشتباهی شده است، مثلا از روی اشتباه و بدون این که متعلم کار خلافی مرتکب شده باشد، به او تندی کند، یا عبارات عتاب آمیز به کار برد، او باید به خاطر تلاش هایی که استاد برای او متحمل شده است، از این موارد چشم پوشی کند و هم چنان حرمت استاد را نگه دارد. هم چنین اگر استاد در کلاس مطلبی را به صورت ناقص یا نادرست توضیح داده است، متعلم نباید این عیب استاد را پیش دیگران بازگو کند (۱۳).

"حفظ شان کلاس" یکی دیگر از مضامین حاصل از دیدگاه دانشجویان نسبت به مفهوم اخلاق در محیط آموزشی می باشد. در مطالعه ی جویباری و همکاران (۱۳۸۹) تمام موارد فوق از دیدگاه ۶۲ درصد اساتید به عنوان رفتار نامحترمانه شناخته شده است. پژوهشگران این مطالعه می نویسند؛ این گونه روابط ناسالم در محیط های آموزشی مضر است و فرهنگ سازی برای کاهش رفتارهای نامحترمانه در محیط آکادمیک و علمی باید به صورت جدی مورد توجه قرار گیرد (۶).

Kulsoom Ghias و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه خود در پاکستان در مورد سوء رفتار علمی اینگونه می گوید که درستکاری و صداقت از ویژگی های کلیدی صلاحیت اخلاقی پزشکان و دانشجویان پزشکی در محیط های علمی و آموزشی است. با این حال، سوء رفتار دانشگاهی و علمی در دانشکده های سراسر جهان معمول و رایج می باشد. این سوء رفتارها محدود به تقلب، سرقت ادبی و جعل اسناد و مدارک نمی باشد عدم داشتن صداقت با همکلاسیان، حسادت در ترویج اطلاعات و یا استفاده از دسترنج و زحمات دیگران همه و همه شامل این گروه رفتارها می گردد. غرق شدن دانشجویان در این رفتارهای نامحترمانه در آینده باعث نقض موازین اخلاق حرفه ای در محل کار خود، برخورد با بیماران، و حتی در سازمان می گردد (۱۴). در مطالعه ی حاضر نیز

از جمله مضامین منتج شده از تجربیات دانشجویان در مطالعه ی حاضر، "ارج نهادن به شان و مقام استاد" است. آنان بیان کرده اند که در برخی موارد در محیط های آموزشی احترام و شان استاد به عنوان آموزش دهنده از سوی دانشجویان رعایت نمی گردد. نهادینه بودن فرهنگ احترام شاگرد به استاد در دین بزرگ ما اسلام بیش از پیش وجود داشته و توسط بزرگان دینی نیز سفارش فراوان شده است. خداوند در کتاب آسمانی قرآن کریم صاحبان دانش را بالاتر از سایر طبقات قرار داده و امتیاز آنان را نسبت به سایر افراد، چنین بازگو می کند: «ای پیامبر بگو آیا کسانی که می دانند، با کسانی که نمی دانند برابر هستند؟ صرفا دانشمندان هستند که تفاوت عظیم این دو گروه را درک می کنند.» (۱۰)

همچنین در سوره ی مجادله به دو معیار برتری افراد واجد علم و ایمان چنین اشاره می کند: «خداوند با کسانی از شما که ایمان بیاورند و کسانی را که دانشمند هستند، بر حسب درجات بلند می گرداند.» (۱۱).

در زیر مجموعه مضمون "یادگیری اخلاق مدار"، مشارکت و همکاری در امر آموزش در نظر دانشجویان مهم تلقی شده است. از انجایی که ارزش های اخلاقی بر همکاری، مساعدت و یاری دیگران استوار است و بر آن تاکید دارد، می توان بین این موضوع مهم و اخلاق تحصیلی پیوند ایجاد کرد. همچنین در یک فضای مملو از حاکمیت و برجستگی رفتار مطلوب، افراد از اینکه اخلاقیات و ارزش های انسانی مورد نظر آنان بر شرایط حاکم است، احساس پای بندی، تعهد، و رضایت می کنند (۱۲). در نتیجه می توان با ایجاد فضای مطلوب با ارزش های اخلاقی و ایجاد مشارکت و همکاری بین دانشجویان یادگیری آنان را به سمت یادگیری و آموزش اخلاق مدارانه سوق داد. در برخی از بیان تجربیات شرکت کنندگان مورد پژوهش مضحکه قرار دادن اشتباهات اساتید به عنوان رفتار نامحترمانه در محیط های آموزشی ذکر گردیده است. در مطالعات نشان

در مورد نوزادان به شدت پرمخاطره و موضوعات مرتبط با پایان حیات مانند آتانازی یا همکاری در خودکشی می باشند (۱۷) می توان نتیجه گرفت اگر دانشجویی در محیط های آموزشی در راه کسب علم و دانش بتواند موازین مربوط به اخلاقیات را رعایت کند و یا آموزش صحیح در زمینه اخلاق پزشکی ببیند، رعایت موازین اخلاقی و اجرای تام سوگند نامه پزشکی در آینده حرفه ای شخص تضمین خواهد گردید.

نتیجه گیری

یافته ها نشان داد دانشجویان محیط دانشگاهی را جایگاهی دارای احترام ویژه می دانند. کلاس به عنوان یک مکان مقدس از شان بالایی برخوردار است. رعایت احترام به اساتید، همکلاسی، پرهیز از بطالت، تمرکز بر دانش جستن، سخت کوشی و درس خواندن می تواند نمودهایی از رعایت اخلاقیات به عنوان یک دانشجو در محیط دانشگاهی در ابعاد خرد و کلان (کلاس - خارج از کلاس) باشد. اخلاق تحصیلی دارای ابعاد متعددی بوده است که خود را در جنبه های بسیار ظریف و یا پنهان از کلام دانشجو گرفته تا جنبه های آشکارتر آن مانند پوشش و ارتباط مناسب درسی و غیر درسی با همتایان نمایان می سازد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان بر خود لازم می دانند تا از دانشجویان گرامی که در این پژوهش شرکت نمودند و تجربیات خود را در اختیار قرار دادند، قدردانی نمایند. همچنین از حمایت های مرکز مطالعات و توسعه آموزش و کمیته ی تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی گلستان سپاس گزاری می گردد.

References

1- Shalbfaf A. Look at the problems and strategies of promoting ethics in educational organizations.

موراد در درون مایه های فرعی دو مضمون اصلی احترام به شان همکلاسی و در پی کسب علم و دانش بودن از جمله مواردی هستند که رفتارهای نامحترمانه مطالعه ای بالا را در بر میگیرند و با یافته ای مطالعه ما همخوانی دارد.

لاریجانی و تیرگر (۱۳۹۳) به نقل از حبیبی می نویسند: اخلاق علمی باید حاکم بر جوامع علمی باشد، این یعنی: بی غرضی اخلاص، ایثار و فراموش کردن خود (۱۵). علاوه بر آن آموزش نه تنها انتقال اطلاعات، بلکه همچنین سهیم نمودن تجارب، ایجاد زمینه و محیط مساعد برای یادگیری می باشد (۱۶). مطالعات نشان داده است که دانشجویان باید تعهد هنجاری در محیط های آموزشی داشته باشند یعنی رفتارهای تلاشگرانه برای یادگیری دروس، پیگیری دروس و مطالب درسی خارج از دانشگاه و انجام رفتارهای متناسب با هنجارها و ارزشهای تحصیلی می باشد (۲). این مطالعات با مطالعه حاضر همخوانی دارد. دانشجویان پزشکی اظهار دارند که در پی کسب علم و دانش باید اخلاق تحصیلی رعایت گردد و دانشجویان با هدف یادگیری باید در کلاس ها حضور یابند نه چیزی به غیر از آن. دانشجویان مورد مطالعه بیان کردند که رعایت موازین اخلاق پزشکی و احترام به حقوق بیماران در طی درمان نشات گرفته از رعایت و آموزش اخلاقیات در دوران آموزشی در محیط های یادگیری می باشد. با توجه به اینکه سوگندنامه های پزشکی که دست مایه ی اخلاق پزشکی هستند شامل اصولی چون احترام و رفتار برابر، رعایت آزادی، کرامت و حقوق بیماران، رضایت آگاهانه (که یکی از موضوعات اصلی اخلاق پزشکی امروز است)، رازداری، موضوعات مرتبط با آغاز حیات مانند پیش گیری از بارداری، کمک باروری، غربالگری ژنتیکی، سقط درمانی، تصمیم گیری

Journal of Ethics in Science and Technology.2009; 4(2):93_103.

2- Golparvar M. The relationship between ethics

- and justice education with the avoidance of deception, ethics, Science and Technology 2010, 5 (2-1): 57-66.
- 3- Virginia M. Miori, Kelly A. Doyle, Kathleen Campbell. Gender differences in academic ethics with recommendations for curricular change. *Journal of College Teaching & Learning*. 2011; 8(3) 7-20.
- 4- Palmgren P, Chandratilake M. Perception of educational environment among undergraduate students in a chiropractic training institution. *The Journal of Chiropractic Education*. 2011; 25(2):151_163.
- 5- Hafeez K, Khan MLZ, Jawaid M, Haroon S. Academic misconduct among students in medical colleges of Karachi, Pakistan. *Pak J Med Sci*. 2013;29(3):699-702.
- 6- Jouybari L, Mohammadi Z, Sanagoo A. A Glance at Students and Faculty Members Perceptions of Uncivil Behavior in Educational Settings. Strides in Development of Medical Education, *Journal of Medical Education Development Center of Kerman University of Medical Sciences*. 2010;7(2): 127-133 [In Persian].
- 7- Gallo, V. J. Incivility in nursing education: A review of the literature. *Teaching and Learning in Nursing*. 2012; 7: 62-66.
- 8- Krippendorff, K. Content analysis: an introduction to its methodology. Thousand Oaks, CA : Sage, 2004.
- 9- Polit DF, Beck CT. Essentials of nursing research. 6th Edn, Philadelphia: Lippincott, 2006.
- 10- The Holy Quran, Surah Zumar, verse 9.
- 11- The Holy Quran, Surah Mojadeleh.
- 12- Golparvar M. The Role of academic ethics, justice and injustice education students in civil behavior. *Journal of New ideas in education*. 2009; 5(4); 25-41[In Persian].
- 13- Khademi A. Dignity of Teacher in Verses and Hadiths. *Journal of Roshd (Education of Quran)* 2010; 7(3): 50- 57. Available from: <http://www.ensani.ir/storage/Files/20101201174947-254.pdf>(Access date: Oct 2015)
- 14- Ghias K, Rehmani Lakho G, Asim H, Syed Azam I, Abdul Saeed S. Self-reported attitudes and behaviors of medical students in Pakistan regarding academic misconduct: a cross-sectional study. *BMC Medical Ethics*. 2014 15:43.
- 15- Larijani B, Tirgar S , Habibi H. Regulatory ethics of science and culture: a breath of moral virtues. *Iranian Journal of Medical Ethics and History* . 2014; 7 (2): 2-12[In Persian].
- 16- Mohammadi A, Mohammad J. Students' perception of the learning environment and teaching at the University of Medical Sciences. *Journal of Medical Education*. 2013; 6 (11): 50-60.
- 17- Langroodi S, Asadinejad M. Place the patient in medical decisions. *Journal of Medical law*. 2013; 7 (27): 11-36.

Educational Ethics in Academic Environment: Medical Students' Perspectives

Hosseini nejhada SM¹, Sanagoo A², Kalantari S³, Joybari L⁴, Saeidi S¹

¹Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

²Nursing Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

³Medical Laboratory Science Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

⁴Education Development Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

Corresponding author: Joybari L, Education Development Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

Email: jouybari@goums.ac.ir

Received: 17 Aug 2015 ***Accepted:*** 16 Dec 2015

Background and Objective: Educational ethics imply values such as honesty, reliance on one's own personal effort, not to abuse the efforts of others, and respect the dignity and respect for others. Students are faced with different situations in which they show various moral and immoral behaviors. This study aimed to explore medical students' viewpoints and experiences at Golestan University of Medical Sciences about ethics in academic environment in 2013.

Materials and Methods: In this qualitative study a purposive sampling was used with maximum variation and 12 medical students participated in the research. Data was gathered using semi-structured interviews. At least an open question "When I say ethics in education or educational environment, what comes to your mind" was repeated in all the interviews. The interviews recorded and transcribed line by line and then analyzed according to "conventional content analysis" method.

Results: "Respecting teacher dignity", "preserving dignity of classroom", "respecting and maintaining dignity for classmates", "seeking for knowledge and sciences" emerged as the main themes of the current study.

Conclusion: University students considered learning environment as a sacred place; conforming its expected rules and ethics would be mandatory. Abnormal behavior causes not only loss of students dignity but also could be harmful to the calmness of educational atmosphere and may evoke different unpleasant pessimistic ideas about such academic environment.

Keywords: *Ethics, Moral, Medical student, University, Education, Professional behavior, Iran*